СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 37. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 25-го лютого 1943. — No. 37. Jersey City, N. J., Thursday, February 25, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ПЛЯНУЄ СКЛИКАННЯ СВІТОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ДЛЯ РОЗВЯЗКИ ХАРЧЕВИХ СПРАВ

ВАШИНГТОН. — Президент заявив ґазетярам підчас пресової конференції, що він задумує скликати на весні конференцію з представників Обєднаних Держав, щоби уложити плян світового розподілу харчів. Іде про те, щоби були завчасу нагромаджені харчеві запаси, що булиб вжиті на піддержку населення таких країв, в яких були неврожаї і яким загрожує голод. Ця справа, казав президент, не має нічого спільного з допомоговою проблємою, якою займається департамент стейту разом з бувшим нюйорським ґубернатором Ліменом. На згаданій світовій конференції булаб порушена теж справа харчевої надпродукції, яка булаб збалянсована саме нагромаджуванням надвишки збіжжя, товщів та молочних продуктів. Конференція, як подав президент Рузвелт, відбуласяб у якомусь меншому і спокійному місті, а не в Вашинґтоні, Лондоні чи Москві. У малому місті, казав президент, делеґати мають нагоду краще себе пізнати, а це облекшує наради.

ВОЯКИ ДЛЯ ПІЛЬНИХ РОБІТ.

ВАШИНГТОН. — Департамент війни зарядив як „воєнну конечність", щоб вояки помагали в Аризоні при зборі бавовни, якої армія потребує для виробу парашутів. У звязку з тим президент Рузвелт заявив, що буде вживатись вояків для пільних робіт підчас жнив теж і в інших випадках, якщо зайде потреба. Зате президент рішучо противний тому, щоби звільняти вояків з армії з того приводу, що вони потрібні на фармах. Та, як подає ґенерал МекНарні, таки відложено військову службу яким 364,000 особам, узнавши їх доконче потрібними для ведення господарства. А до кінця цього року число таких осіб перейде яких три міліони. Крім того поведено широку акцію, щоби з весною та літом дістати понад пів міліона шкільної молоді для праці на фармах. Усі ті зарядження звязані з тим, що готово забракнути потрібної скількости харчів через те, що фарми не годні через брак робучих сил випродукувати того, що продукували.

ПРОТИ АБСЕНТОВАНЬ ПО ФАБРИКАХ.

ВАШИНГТОН. — Конґресовий Комітет для Морських справ попер законопроєкт Джансона, що є звернений проти тих робітників в заводах маринарки, що часто покидають роботу. Значить, що їх абсентовання, якщо закон перейде, буде зголошуване до асентерункових комісій, які знову покликуватимуть тих, що в тому провинились, до воєнної служби. В грудні, каже Комітет, втратили заводи маринарки через абсентовання 12,700,000 годин людської праці.

СПІР ІЗЗА СПРАВИ ЗЛУКИ З СОВЄТСЬКИМИ ЮНІЯМИ.

НЮ ЙОРК. — Американська Федерація Праці, як відомо, є за тісну співпрацю з британськими робітничими юніями, але не хоче такої тісної співпраці з совєтськими юніями, за що одначе заявляються британські робітничі юнії. Справа та, яку вже вважали за полагоджену, виринула знову підчас обіду, влаштованого А. Ф. Праці в честь делеґації Британського Трейд-юнійного Конґресу, яка перебуває в Америці, та на чолі якої є сер Волтер Ситрин. Той останній підніс цю справу несподівано в промові підчас обіду. Та остає надалі так, що хоч А. Ф. Праці є за повну допомогу Росії, то проте не визнає совєтські юнії робітничими демократичними інституціями, а тільки знаряддям держави.

ВЕЛИКА ПАРАДА ФРАНЦУЗЬКИХ ВОЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Яких 100,000 людей, не зважаючи на заняття, приглядались параді французьких моряків, що прибули до Америки на французьких панцирниках, зокрема на великані „Рішеліє", що знаходиться в нюйорській пристані. Їх командант, заступник адмірала Фенард, заявив, що отсі вояки готові знову проляти кров за вільну Францію. Місто, включно з мейором, витало з ентузіязмом нових союзників, а з публики підносились часті голоси „Хай живе Франція", а дехто підгукував „Долів з Петеном".

РУЗВЕЛТ ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ПРИКАЗ СТАЛІНА.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт дав до зрозуміння ґазетярам, що помиляються ті з них, що коментують останній військовий приказ Сталіна в такий спосіб, що червона армія задержиться на границях Росії й не буде далі воювати з Німеччиною, як тільки звільнить совєтські території спід німецької окупації. Президент Рузвелт є тої думки, що так цього не треба розуміти. Президент теж заявив, що є ріжні думки щодо того, що треба розуміти під другим фронтом, а й це, як відомо, порушив Сталін. Виходилоб, що Сталінови іде виключно про другий фронт в Европі.

Мусимо Мати Армію з 10,800,000 Вояків, Каже Підсекретар Патерсон

ПІТСБУРҐ. — Підчас обіду Пітсбурзької Торговельної Палати, влаштованого заходом „Комітету Продукції для Перемоги", говорив підсекретар війни, Роберт П. Патерсон, про потребу збільшення американської воєнної сили до такого ступня, щоби можна було зрівнатись з ворогами і їх перемогти. Ось тому, казав Патерсон, мусимо мати в армії 8,200,000 вояків включно з офіцирами, а суму всіх воєнних сил треба піднести до 10,800,000. І це має статись до кінця 1943 року. Ось те число виносить тільки вісім і пів процентів нашої людности. Що воно не є велике, пізнаємо найкраще по тім, коли порівнаємо його з воєнними силами Німеччини, яка стягнула до вонної служби 13 і пів процентів свого населення. З достовірних джерел знамо, казав далі підсекретар, що Німеччина та Італія, разом з тими, що їм помагають, виставили армію з 13 міліонів вояків. А ми, казав Патерсон, не дорівнюємо ворогови щодо дивізій навіть на Пацифіку. Та все те можна легко поконати, бо маємо ще великі резерви, яких ми не торкнули.

КОНТРОЛЯ ЛЮДСЬКОЇ СИЛИ ПЕРЕЙДЕ В ІНШІ РУКИ

ВАШИНҐТОН. — Пол В. МекНат, голова Комісії Воєнної Сили, уступить з свого становища, а през. Рузвелт оглядається вже за заступником. Кажуть, що готов ним стати секретар Ікес з департаменту внутрішніх справ.

ЗАТОПЛЕНО ДВІ ВОРОЖІ СУБМАРИНИ

ВАШИНҐТОН. — Департамент маринархи подає, що американці затопили дві ворожі субмарини, та що ситуація з субмариновою загрозою в останнім місяці дещо поправилась. Але, каже секретар Накс, не треба собі зараз з цього заключати, що вже небезпека минула. Вона ще далі дуже велика.

РОЗСТРІЛЯЛИ МОЛОДОГО ГРЕЦЬКОГО ПАТРІОТА

НЮ ЙОРК. — Джордж П. Скурас, власник многих фільмових театрів, подає, що націстівські окупанти розстріляли в Греції його братанка, Таноса Д. Скураса, молодого фільмового продуцента, що впроваджував в Греції американські методи продукції та американський спосіб життя. Розстріляли, каже інформатор, за те, що працював для визволення грецького народу спід німецького ярма.

ПРИЗНАННЯ ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

ОЛБАНІ. — Ідучи за прикладом президента Рузвелта та многих урядових осіб сенат стейтової леґіслятури ухвалив резолюцію з „глибокою подякою від народу нюйорського стейту воякам і жінкам Червоної Армії" з нагоди 25-ліття цеї армії.

Фінляндія Готується до Сепаратного Мира?

ЛОНДОН. — Фінлядський уряд закликав до краю своїх представників у Німеччині й Ватикані. З цього ґазети й політики роблять висновок, що до мира між Фінляндією й совєтським союзом уже недалеко.

ВАШИНҐТОН. — Сомнер Велес, підсекретар стейту, заявив ґазетярам, що він має надію, що Фінляндія перестане незадовго давати військову допомогу Німеччині. Він звертав увагу на приязні відносини між Америкою й Фінляндією та казав, що Фінляндія мусить зрозуміти нарешті, що вона дає допомогу смертельним ворогам Америки.

БЕНЕШ ПЛЯНУЄ ПОДОРОЖ ДО АМЕРИКИ Й МОСКВИ

ЛОНДОН. — Бенеш, президент чеськословацького уряду, плянує офіціяльну подорож до Америки й Росії. Очевидно буде обговорювати повоєнні справи, між іншим питання границь Польщі, щодо котрих він різниться поважно від польського премієра Сікорского.

СІКОРСКІ ВІДКЛАДАЄ ВІЗИТУ

ЛОНДОН. — Владислав Сікорскі, премієр польського уряду на вигнанню, відложив на неозначений час свою візиту до Москви, поки не покінчаться вступні переговори про „дуже дразливі" питання російсько-польських взаємин.

ДОМАГАЄТЬСЯ ОСТОРОГИ НІМЕЧЧИНИ ЩОДО ҐАЗІВ

ЛОНДОН. — Реджиналд Пербрик, консервативний посол британського парляменту, зажадав від британського уряду видання офіціяльної остороги Німеччині, що, якби вона вжила в війні ґазів, Англія вжие тоді своїх ґазових припасів, які, за заявою посла, вистарчають, аби вибити ґазом усе населення Німеччини.

Цю заяву посол уважає потрібною зогляду на недавну заяву націстичного міністра пропаґанди, д-ра Ґебельса, що німці задумують повести тотальну війну поза всякі границі, які собі тільки можна уявити.

ВИЗДОРОВЛЮЮТЬ.—Британські й американські вояки, що приходять до здоровля в шпиталі „десь в Англії". Їх узяли на прохід американські норски. Вони були ранені в північній Африці.

АЛІЯНТИ ЗДЕРЖУЮТЬ НОВІ УДАРИ РОМЕЛЯ

ГОЛОВНА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Німецькі панцирні відділи пробували нової офензиви в напрямі міста Талі, але аліянти здержали їх британськими повзами й американськими гарматами. По 24 годинах завзятих боїв ворога здержано 4 милі на полудне від міста.

Як німецькі повзи вирушили проти британських позицій, американські гармати з горбів били по них так сильно, що їх формації не доїхали цілі до стрічі з британськими. Потім американські й британські літаки вдарили по німецьких панцирних відділах і перехилили перевагу зовсім на аліянтську сторону.

У південно-східнім Тунісі британська восьма армія вдирається поволи в лінію Марета. Американські бомбовики вибили 6 повзів і 10 троків з колюмни, що їхали провалом Касеріною.

Ворог знову пробував поступати на Тебессу, але його здержали молоді, але вже випробовані в боях американські відділи.

БРИТІЙЦІ ЗНАЮТЬ СЕКРЕТИ НОВОГО НІМЕЦЬКОГО ПОВЗУ.

ЛОНДОН. — Британські ґазети подали подробичний опис нових німецьких повзів, званих „Марк VI", котрі німці кинули недавно на африканський воєнний театр.

Ці повзи збудовані для 88-міліметрових гармат, призначених переважно для проти-летничого вогню, хоча їх можна вживати й проти повзів. Зогляду на те, що така гармата сама важить півтора тони, авто мусить бути важке. До того кожний набій має три стопи довжини й важить 33 фунти. Кромі такої гармати кожний повз має ще дві 79-міліметрові гармати. Цілий повз важить 58 тон.

Панцир повза не є одначе так грубий, якби це виходило з його ваги. Фронтові плити мають 4 цалі грубости, бічні півчверта. Повз має 20 стіп 6 цалів довжини. Дуло гармати вистає з нього на 6 стіп. Повз широкий на 12 і пів стопи, а високий на 6 і пів стопи. Назагал, новий повз є більше оборонна зброя, ніж зачіпна.

МАЛЬТА БАЗОЮ ОФЕНЗИВНИХ НАЛЕТІВ.

КАЇРО. — Відколи армія Ромеля в Африці була примушена відступати і відколи Аліянти на добре осіли в Північній Африці, остров Мальта став базою постійних летничих налетів на ворожі побережа. Останньої неділі британські літаки з Мальти розбили два поїзди на острові Сицилії та збомбардували місто Таранто, де розбили летничий майдан і залізничий міст.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАБИРАЄ СУМИ, АХТИРКУ Й ЛЕБЕДИН.

ЛОНДОН. — Червона армія, продовжуючи свій наступ поза Харків, захопила міста Суми, Ахтирку й Лебедин. Місто Суми, що лежить 90 миль на північний захід від Харкова, має 63,900 населення й є важним залізничим вузлом. Ахтирка лежить 42 милі на полудне від Сумів, а Лебедин 27 миль на південний захід.

Червона армія захопила теж Мало-Архангельськ, 41 милю на полудне від Орела. На залізниці з Харкова до Сумів захопила Боромлю й Нижню Сироватку, на залізниці з Білгороду до Сумів Краснополе й Горішню Сироватку.

Червона армія поступила теж значно в Донецькому Басені й здовж Озівського моря, як також під Кавказом. Спеціяльний совєтський комунікат, що доносить про ці доспіхи червоної армії, каже, що вона робить загальний напір на ворога на всему, 1,000 миль довгому фронті.

НІМЦІ ПОТІШАЮТЬСЯ, ЩО НЕБЕЗПЕКА МИНУЛА.

Вівтірковий німецький комунікат, поданий берлінським радіом, каже, що російська офензива вже перейшла вершок своїх досягів та що російські війська вже не будуть могти далі пробивати німецьких ліній.

Замітно, що німецький і фінляндський комунікати згідно говорять про поважні бої в Карелії й над озером Ільменом.

ЗНОВУ БАЛАКАЮТЬ ПРО ДРУГИЙ ФРОНТ.

ЛОНДОН. Заява Сталіна в його приказі дня, виданому спиводу ювилею червоної армії, що мовляв тепер нема в Европі другого фронту, знову оживила в Англії домагання такого фронту. В палаті лордів виступив з довшою промовою за такий фронт лорд Бівербрук.

Совєтський представник у Британії Майський виступив з публичною заявою, що Росія дожидає скорого виконання мілітарних рішень у Касаблянці.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Теж і до Українців

Нема найменшого сумніву щодо того, що промова президента Рузвелта, виголошена через радіо в Білому Домі з нагоди Вашинґтонської Вечері, була звернена в першу чергу і то головно до американців і говорила про Америку та американських людей з часів Вашинґтона і з часів теперішніх. Президент дуже влучно порівнав деякі моменти з боротьби за американську незалежність з теперішністю. Він теж добре схопив з психольоґічного боку ось ті перешкоди, які доводиться зустрічати таким передовим людям як Вашинґтон, що їм судьба призначила здобути для свого народу і краю незалежність. А крім того ще й класти основи під нове життя, що має розвиватись на високих ідеалах, які одначе для деяких людей є нічим іншим, а тільки погубним мрійництвом, утопією, загладою для краю і його населення. Президент Рузвелт, згадуючи ось так Вашинґтона, порівнав його трудноці з сучасними перешкодами, що їх треба поконувати тим, що хотілиб унезалежнити Америку від загроз з боку тоталітаристичних і диктаторських потуг та запевнити життя демократії в Америці й в світі, а з нею і Чотирьом Свободам.

Промову президента чули чи читали теж і американці з українського роду. І зрозуміли та відчули її в першу чергу як американці. Це природне й зрозуміле. Та перед тими, що брали активну участь у визвольних змаганнях українського народу, чи тими, що добре обзнакомлені з подіями, звязаними з тими змаганнями, станув, як слухали промови президента, теж і образ боротьби українського народу за волю і незалежність. Вони неначе бачили чи чули тих, що постійно сумнівались, чи українському народови вдасться вибороти державну незалежність, чи тих, що такої незалежности взагалі не бажали, думаючи про всесвітнє братерство, про робітничу спільність, федерацію з братнім народом і т. п. А якби то виглядала нині Америка, якби в часах її визвольної боротьби не заважив був самостійницький дух Юрія Вашинґтона? Чи булаб вона так сильно розвинулась якби була „сфедерована" з Анґлією, а не від неї відділена? І чи самостійництво Злучених Держав пошкодило братньому анґлійському народови й Анґлії? Чи може затіснило звязки і дало змогу ще сильніше розвинутись тим демократичним ідеалам, що нині ратують Анґлію і цілий світ від заглади — при помочі тої Америки, що усамостійнювалась в часах Юрія Вашинґтона.

Промова президента нагадувала американцям українського роду теж і дезертирів з поля бою за добро рідного краю. За тих, що покидали боєві лінії, бо в дома треба сіяти, жати чи молотити. Бож це було і в Україні.

Промова нагадувала і тих, що завжди добачують мрійництво і утопію там, де маємо до діла з високими ідеалами, на яких хочемо будувати нове вільне життя. Так було за Вашинґтона, так є і тепер. І так було в Україні й так є тепер з тими українцями, що допускають до своїх сердець зневіру в здійснення тої правди, що мусить принести повне визволення теж і українському народови.

ЗА ПОСІДАННЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

(Докінчення)

II.

Зараз на другий день після розголошення з Москви статті Корнійчука проти польських домагань задержання старих польсько - російських границь, а спеціяльно признання Польщі західних украінсьіких земель, з Лондону приніс „Ню Йорк Таймс" телеграму свого заграничного кореспондента С. Л. Солцберґера про публичні обвинувачення совітського уряду ґенералом-премієром Сікорским, начальником польського уряду на еміґрації.

За цими донесеннями, Сікорскі в своїй розмові з ґазетярами сказав між іншим таке:

„У даний мент я не можу заперечити, що існують дуже великі трудноці з Росією". Цю заяву він зараз старався злагодити, кажучи: „Одначе ці трудноці можна перемогти, і треба перемогти". Він далі подав думку, чому саме так важно, аби ці трудноці полагодити: „На польсько-російській границі не тільки вирішуеться польську проблему, але й питання мира в центральній і східній Европі, як узагалі ціле наставлення совєтів до демократії".

Так говорив дослівно Сікорскі. Говорив раз про Росію, то знову про совєти. Чи робив він раз сяк, раз так, з розмислом, добре роздумавши, чи просто уживав різних слів для красномовної різнородности, важко з усею певністю сказати. Колиб приняти, що він вибирав слова з розмислом, то треба припустити, що вживав слова „совєти" для протиставлення „демократії", а слова „Росія" вживав хіба на те, аби не згадати слова „Україна", бо воно псувало би йому арґумент за стару границю.

Говорив далі Сікорскі: „Тайне російське радіо в Польщі, так звана стація Косцюшки, все апелює до поляків до загального повстання й домагається, аби я видав приказ у тому змислі. Я не можу видати приказу до повстання, бо я наразив би мій край на втоплення в морю крови. Тепер ще не час. Вже й так польська кров ллється страшно — 10 до 15 процентів".

Потім Сікорскі малював дальші заходи совєтів підняти польське повстання. „Росіяни скидають дещо парашутистів у центральній і східній Польщі. Є це не так провідники партизанки, як провідники в політичній боротьбі: Вони орґанізують комуністичні ячейки, досі одначе без ніякого успіху.

„Не дивлячися на противні заяви, польський уряд ще не дав приказу боротися проти них (парашутистів) активно. Якщо ту й там були випадки, то це чисто спонтанічні. Нечесна пропаґанда уживає цего фальшу як арґументу, але польський уряд покористовувався тільки офіціяльним протестом проти вмішування цих чужих елементів у нутрішні справи польської держави".

Для Солцберґера заява ґенерала Сікорского є доказом, що в Польщі може виринути ситуація, зовсім подібна до тої, яка вже витворилася в Югославії. Як там воюють проти себе піддержувані Британією четники ґенерала Міхайловича й піддержувані Росією партизани, так у Польщі може прийти до боротьби між чисто про-аліянтською ґрупою й проаліянтською, але рівночасно й про-російською ґрупою.

Солцберґер дивиться з недовірям на заяву ґенерала Сікорского, що російсько-польські непорозуміння щодо польсько-російської границі можна усунути дорогою якогось розсуду повоєнних европейських проблем. Покликується він у тій справі на поважну опінію в дипльоматичних колах Лондону, котрі вважають усунення цього непорозуміння неможливим, бо на їх думку Росія буде наставати принаймні на проведення нової границі по лінії Курзона, що означало би, що до Росії мали би відійти Вильно й поважна частина Галичини.

Ґенерал Сікорскі подав ґазетярам польські арґументи за задержання старої польсько-російської границі. „Польсько-російські пограничні околиці" (так ґенерал називає Галичину, Волинь і Полісся) „не мають ні стратеґічної ні економічної ваги для совєтського союзу. Віддаль Варшави від цеї границі мається до віддалі Москви від цеї границі, як три до десяти. Економічно північна й центральна частина цеї пограничної околиці є бідна й багниста. Одиноке багатство находиться в південно-східній частині, коло Львова. Ця частина, котра має в собі наші (себто польські) нафтові терени, має велике значіння для Польщі, підчас коли великий кошт продукції й розмірно низький добуток — 400,000 до 500,000 тон на рік, — це було би без значіння для нашого сусіда, з його кольосальними можливостями й економічними засобами продукції".

„Ця околиця є без ужитку для совєтського союзу", додав він. „В усій дипльоматичній спекуляції про російсько-польську границю досі панувало переконання, що Росія готова дозволити Польщі задержати львівську округу, але це не має офіціяльного потвердження".

Наконець Сікорскі апелює до Росії особистими арґументами:

„Ми (поляки) бажаємо мати найкращі відносини з Росією підчас мира й підчас війни. Перед війною я звичайно виступав за цю думку публично, виставляючися на переслідування з боку передвоєнного режіму в Польщі. Проти багатьох людей у Польщі й поза границями я все оцінював силу червоної армії по її слушній вартости, і нині мої передбачування здійснюються.

„Я не вірю, щоби було багато питань, яких не можна би полагодити при добрій волі з обох сторін. Сталін сказав мені, що він хоче сильної Польщі, яка могла би держати Німеччину в карбах.

„Росія це наш спільний союзник у цій війні. І я все підчеркував потребу єдности серед Аліянтів". Він закінчив інтервю, називаючи східно-европейське питання найважнішим питанням світа. Він висказав думку, що це питання можна розвязати, „відбудовуючи старий світ для добра її мешканців". Він відпекувався від старої польської програми заведення санітарного кордону довкола большевицької Росії: мовляв, такого кордону не треба ніде, хіба довкола Німеччини.

Та в основі заява Сікорского від польської традиційної політики не відступає. Новий польський уряд стоїть далі на старому державному становищі Польщі: мовляв, нам треба великої держави, а коли її не можна скласти зо суто польських повітів, то треба її зробити з непольських країв, не питаючися зовсім місцевого населення.

Наш Союзник Китай у Небезпеці

Приїзд пані Чян-Кай-шек до Америки та її фасцинуючий виступ перед американським конґресом зактуалізували справу нашого союзника Китаю, що вже пятий рік завзято ставить опір японському наїзникови. Талановита жінка китайського Ґенераліссімуса Чян-Кай-шека у прекрасній мові представила незавидне положення своєї батьківщини. Вона дала до зрозуміння, що сили Китаю вичерпуються та геройський нарід може заломитися під японськими ударами. Тому прохала більшої допомоги у матеріялах з фондів ленд-ліз та евентуальної акції аліянтів зі сторони Індії, щоби відтяжити натиск японців на Китай.

З другого боку зі східної Азії приходять непотішні вісти, що дійсно Японія зосередила більші сили та з кількох сторін ударяє на територію, що досі є під владою національного уряду Чян-Кай-шека. Ціли Японії є очевидні — використати час виснаження свого противника — та передовсім використати підтяття довозу воєнних матеріялів до Китаю по опануванню японцями Бурми враз з бурменським шляхом, куди доси йшли всі достави передусім американської помочи до Китаю.

Японії є чого спішитися; її положення в Бурмі не є знова таке певне як видавалосяб. Недавна офензива анґлійського ґен. Вейвела з Індії відіпхнула японців кількадесять миль в глиб краю аж в область важного бурменського порту Акияб. Нова успішна офензива моглаб наново відкрити для Китаю бурменський шлях, а тимсамим багатші достави воєнного американського матеріялу. Ось чому Японії спішно, чому вона хотілаб завдати тепер Китаєви смертельний удар.

Збираючи сказане, то Китай вступив у фазу поважної кризи, віримо, що тільки переходової кризи, бо китайський нарід вже дав тільки доказів глибокого привязання до батьківщини та тільки витревалости серед найважчих обставин, що й те прикре положення він перетреває.

В звязку з мовою пані Чян-Кай-шек розвинулася в обох палатах американської леґіслятури цікава дискусія на тему помочи Китаєви. Немає в Америці мабудь різниці думок на справу негайної помочи тому симпатичному союзникови; куди тяжча одначе проблема, як ту поміч подати. Достави воєнного — майже в цілости американського матеріялу — по перерванню бурменського шляху йшли тільки воздухом, себто транспортовими літаками, які мусять поконувати надзвичайні трудноці та не в силі транспортувати всякого роду матеріял. Дорога воздушна веде через східні кінці Гімаляїв. Височина гір там доходить до 15 тисяч стіп тай неблизька це дорога. Тому транспортові літаки мусять самі набирати досить палива тай не в силі транспортувати на приклад більших тенків потрібних до офензивної боротьби.

Потреба дрібної зброї для китайців не така покуча, бо китайці встигли вже розвинути доволі гарну воєнну індустрію у власнім краю.

Перед вступленням Росії до війни з Німеччиною поважні достави йшли також з Росії, яка виділа свій животний інтерес, щоб Китай борючися проти Японії як найбільше її ослаблював; нині російські достави теж устали, бо червоні сами у смертельній боротьбі з націстами.

В додатку поміч Росії Китаєви не була без надії на майбутні політичні здобутки на терені Китаю. Вже перед теперішною світовою війною найшлися під впливом большевиків дві величезні китайські провінції, вони ніби технічно ще належать до Китаю, наділі є майже від Китаю незалежні, натомісць є під цілковитою контролею червоної Росії; є це так званий східний Туркестан або Сікіянг та північна або зовнішна Монголія. В обох тих провінціях граничних з Росією є комуністичні уряди, які на ділі більше слухають Москви ніж Чункінґу.

Дальше Совєти мають інтерес в розбиттю Японії, бо сподіються тоді забрати знов для себе втрачений Росією 1905 Порт Артур, а може навіть Манджурію, де здавна Росія ще царська ривалізувала з Японією, де Росія збудувала трансманджурську залізницю, що її мусіла за пів дармо відпродати Японії.

Утворення ніби самостійної Манджурії, а на ділі утворення протекторату Манджурії під японською контролею, відіпхнуло Росію від морського берега. Річ природна по розбиттю Японії Росія напевно знов зголоситься по цю провінцію.

Та кромі цього і в самім Китаю Чян-Кай-шек не є цілковито паном ситуації. Перед вибухом війни Китаю з Японією 1937 большевицькі впливи в Китаю були дуже великі й то передовсім в полудневім Китаю; з комуністами завзяту боротьбу зводив національний уряд Чян-Кай-шека. Китайські комуністи супроти спільної небезпеки та зі солідарности з політикою комуністичної Росії дійшли до згоди з національним урядом Китаю себто з його парляментом так званим Куомітанґом, але та згода на ділі все була й нині є тільки позірна.

Ще в році 1941 прийшло навіть до явного зудару Чян-Кай-шека з опанованою комуністами четвертою армією. Чян-Кай-шекови удалося щоправда взяти перевагу, а скомунізованих офіцирів поусувати, але комунізм на ділі не зник з рядів китайської армії, що нині бореться проти Японії. Нині на приклад знов осьма армія є контрольована комуністами, вона опановує навіть деякі провінції в цілости, де влада національного уряду позірна.

Нині вони ніби узнають владу начального китайського вожда, але наділі ділають зовсім на власну руку та є в контакті з московським урядом. Це очевидно теж сильно вяже руки начальній команді Китаю, коли їй прийдеться втягати в бій проти японців саме ті частини китайської армії. Як доносять свіжі кореспонденції з Китаю комуністичні впливи там радше ростуть ніж маліють. Зрештою є то цілком природне саме в теперішній момент, коли червоні побідно наступають на Гітлера, а в самім Китаю нарід важко терпить та зносить усі тягарі війни на собі з нуждою та хоробами включно.

Американське громадянство щиро співчуває з демократичною партією Куомітанґу себто з національними китайцями, що нині на ділі несуть цілий

(Докінчення на сторінці 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

49)

— Для мене це зовсім ясне, — промовив д-р Альфонс. — І не тільки ясне, а іменно потішаюче. Бо яка ріжниця між нашим демократом і консерватистом? Майже зовсігди така, що консерватист чоловік практичний, близький народу, репрезентант певних ясно означених інтересів, а демократ доктринер, ідеольоґ, прінципаліст, у котрого замість знання діла є ідеї, нахапані з книжок, замість розваги — запал, замість інтересів загальних — широкі фрази. І то власне в них потішає мене, бо хто між ними є щирий і розумний, той, приставлений до практичної роботи, швидше чи пізніше мусить вилічитися з демократичної фразеольоґії й перейти до нас. Саме існування таких демократів і оті їх метаморфози, це в моїх очах найкращий доказ безпідставности в нас демократизму в европейськім значінню того слова.

— А конечности демократизму в тім значінню, як я його виклав! — тріюмфально скрикнув пан Калясантій.

— Нехай тобі й так! — сміючись, згодився д-р Альфонс.

Аристократ і демократ подали собі руки.

Загальне браво роздалось на вид цеї згоди. Всі весело заговорили, заходили по салоні, бачачи такий щасливий кінець цього словесного турніру. Навіть скромний, а на дні душі скептичний д-р Васонґ розігрівся й попросив голосу. Усі замовкли, більша частина зібраних обступила бесідника.

— Яб не забирав голосу, — промовив він повагом, — бо до суті разбираної тут справи не маю що так нового додати. Але мене склонює до цього інша річ. Не тамлю вже, як це ми нині попали на цю політичну тему, та я дуже рад, що таку дразливу й важну тему обговорено тут так спокійно, обережно та зріло. І хто це говорив? Чи старці посріблені сивизною, загартовані важкими досвідами життя? Ні, це молоді люди, репрезентанти світлої й благородної молодіжи, що ще тільки лагодяться вступити на поле практичної діяльности. Без піхлібства, панове, без компліментів, але моє серце росте, коли слухаю ваших промов, вникаю в ваші думки. Не пережила свого віку, не скінчила своєї ролі та верства, котра має таку молодіж!

— І щасливий народ, котрого провід та молодіж із часом мусить обняти! Вірте мені, панове, мені, що стикаюся з ріжними верствами суспільними і з природи моєї професії мушу входити в найтайніші скритки і пружини їх ділання, їх змагань і інтересів! Вірте мені, коли вам скажу, що зміж усіх верстов нашої суспільности все таки найбільшу суму чесноти, інтеліґенції, спосібности, благородного й нераз піднеслого способу думання я находжу в нашій шляхті. Не ідеалізую її бачу її хиби, та хтож на світі без хиб? Але я порівнюю суму її добрих прикмет із сумою хиб, і бачу на боці перших величезну перевагу. Порівнюю суму її добрих прикмет із сумою таких же прикмет у інших верствах, і бачу ще більшу перевагу.

— Тут сказане було слово, котре я з цілої душі мушу повторити, піднести й скріпити, я, хлопський син: шляхта, то основа нашої суспільности, то її кріпкий пень, пишна корона, запахущий цвіт і спілий плід. Без шляхти наша суспільність не існувалаб, ми булиб безсильною жертвою наїзду. Наші мужики й маломіщани, то тільки коріння, дуже потрібні й пожиточні частини ростини, але всеж таки такі, котрі тільки у глибині землі, в тиші й темноті можуть відповідно сповняти свою функцію. Що, крім шляхти, підноситься або силується піднестись у нас понад стан мужицький, це або та кора дерева, що криє собою його благородну серцевину й хоронить її перед ворожими впливами внішних обставин, або попросту паразити. І нехай хто що хоче говорить про підконання, руїну, упадок, деґенерацію шляхти, я, опираючись на живім досвіді, запевнюю вас: неправда це! Не може це бути! Хоч ворожі обставини, ворожі впливи новочасного лібералізму й капіталізму поробили декуди болючі щерби й виломи в тому нашому народному клейноді, то душі його, суті його, його серцевини вони не рушили. Вона здорова й сильна і, надіймось, швидко зможе залічити, вирівняти понесені шкоди. І головно: вона знає, повинна й мусить знати, всім єством чути, що вона є основою всеї суспільности, що в її руках, на її плечах спочиває вся будучина польського народу, і це мусить їй додати сили, витривалости й відваги до праці.

Ця промова талановитого адвоката викликала правдивий ентузіязм серед зібраних. Пані Олімпія перша гаряче стиснула його руку, всі інші почали цілуватися з ним, хоча, ясна річ, не без певної протекційности, котрої д-р Васонґ удавав, що не замічає.

Та нараз ця шумна, радісна сцена була перервана досить несподіваним, хоч, здавалось, досить натуральним способом. О. Нестор, про котрого, бачилось, усі цілковито забули, почав якось нервово й вривожно оглядатися довкола себе, мацати руками, видавати якісь глухі носові звуки, далі встав і, шепчучи щось без голосу, поспішно направився до дверей.

— Куди ви, панотче? — ласкаво запитала пані Олімпія, підійшовши до нього й беручи його попід руку.

— Та... так собі... Прошу не безпокоїтись... Я тільки на хвилю... — і, добуваючи всіх сил, немов гнаний якоюсь нутрішньою силою, він вийшов із салону.

Всім гостям зробилося якось дуже ніяково. Їм було прикро за паню дому, а їй за гостей. Усі прийняли цю виходку старого попа за знак простацтва, притепленого почуття делікатности і браку доброго виховання. Пані Олімпія оглянула гостей, очима благаючи дарувати старому, немічному чоловікови цю неделікатність. По хвилевій мовчанці вона промовила, немов навязуючи до тої мовчазливої просьби:

— Бідний старий! Що вже діяти, треба від нього не одно знести. Але при тім золоте серце! Уявіть собі, панове: має невеличкий капіталець і думає зробити з нього фундацію для бідних. Я, ясна річ, піддержую в нім цю думку й надіюсь, що вона дійде до ладу. Нелегка то річ. Знаєте, старий чоловік, а говорити з ним прямо про те, щоби зробив тестамент, якось не випадає. Ну, та я не трачу надії.

(Дальше буде).

Москва Сьогодні

Під заголовком „Москва сьогодні" подав нюйорський тижневий журнал „Лайф" з 13 січня обширний огляд життя в Москві спід пера Волтера Гребнера, про якого пишеться там же, що він щойно повернув по чотиро-місячнім побуті в Москві в ролі кореспондента журналів „Лайф" і „Тайм".

Оповідає він:

Може звиж 95 процент всіх харчів, які споживають совєтські міста, є пайковані. Одначе маленький процент продається на відкритих ринках, де прибувають колективні селяни з тим, що їм остає по виконанню своєї квоти для уряду та заспокоєнню потреб родини. Вони не руководяться законами про ціни і можуть жадати, скільки тільки можуть дістати. А що харчів страшенно бракує, то публика готова платити за них всі свої зайві рублі, не зважаючи на ціни.

Центральний Ринок, найбільший в Москві, розтягається більше, як на квадратовий блок, хоч товари на нім можна би легко змістити в пересічної величини сторі. Години за годинами тисячі жінок стоять хвостами при маленьких червоних столиках з хлібом та яриною довкола великої центральної галі, де продають інші речі, що легко псуються.

Мід — перший, який я бачив у Росії — продається на Центральнім Ринку по 250 рублів ($50) за фунт, ціна, що рівнається з тижневою платнею добре платного фабричного робітника. Кусники мяса, вирізувані з дуже поганого вигляду штук, розхапувано по 20 долярів за фунт. Яйця, розложені на конторі, як дорогоцінності, продавалися по 3 доляри одно і ті, що купували їх, таки на місци висисали їх. Бородаті, спітнілі селяни наливали молоко по $5.50 за горнятко. Ликаючи молоко, покупці жували чорний хліб.

Всеціла, тотальна воєнна економія Росії є плянована, проваджена і виконувана великою і могутньою бюрократією, якої довгі і чуткі пальці досягають з Кремля до найнужденніших хлібових хвостів. Нічого не лишається для випадку. Нічого не лишається для поодинокої особи. Усе є строго контрольоване бюрократами.

Вони рішають, чи якесь колективне господарство має плекати горох, чи бараболі і куди має воно посилати свої продукти. Вони кажуть управителям фабрик, чи мають виробляти кільця до машин, чи бомби і рішають про години праці та платню робітників. Вони порядкують залізницями, диктують погляди часописам, управляють розривками в парках. Вони рішають, чи церква має служити для богослужень, чи має служити за пральню. Коли росіянин хоче наняти мешкання, він мусить зголоситися до агенції, в якій сидять бюрократи. Коли хоче подорожувати, мусить вперед дістати дозвіл від бюрократа. Навіть опера та балет дістають інструкції від бюрократів — часом від самого Сталіна.

Є кілька міліонів бюрократів у Росії — більшого і меншого значіння. Вони творять окрему клясу, що під кожним зглядом так само відріжняється від мас, як англійські лорди від простолюддя. І вони мають тобто такі самі привілеї, як вищі кляси в інших країнах. Так само, як в Канаді й Англії, ті що не відзначилися вже на іншім полі, як в науці, або штуці, стараються найти собі місце між бюрократією.

Успішний бюрократ в Москві живе менше-більше так само добре, як американець з платнею 10,000 долярів річно, хоч його дійсний дохід є може тільки 3,500 долярів. Він може мати мешкання на дві або три кімнаті у великім модернім готелі „Москва" коло Кремля з марморовими стінами, великим піяном і купілю. Його рент за таке мешкання, як що взагалі він платить рент, є тільки номінальний. До його услуг день і ніч є шофер з лімузиною так довго, як довго він є урядовцем. Він має спеціяльну пайкову книжечку, що дає йому право (але не родині) їсти в ресторані, звязаним з його роботою. Харчі в таких ресторанах перевищають усе, що дістають маси, однакож багато нище загального рівня в Америці, або Англії. Йому належить перше місце (поруч з чужинцями) на концертах і других розривках і він має легкий доступ до лікарів та шпиталів. Він може бути також в стані удержувати дачу, або дім на селі, де може відпочивати при кінці тижня. Коли має діти, то вони можуть ходити до школи балету; старші діти мабуть впишуться на університет.

Сталін — бог Кремля.

Бюрократом ч. 1. є, розуміється, Сталін. Він — понад критику і хоч ніхто не відважився б критикувати його, як би хотів, то пошана, з якою на нього глядять, виглядає на дійсну. В порівнанню з ним інші високі урядовці та військові провідники блíднуть щодо значіння перед публикою. Ленін є одиноким суперником Сталіна, але він — не живе.

Одначе росіяни не думають про Сталіна, що він близько них. Помимо його земних потреб та репутації, що він добрий як батько, на нього глядять, як на рід бога, що сидить на престолі десь в Кремлі. Ніодному росіянинові навіть не сниться це, щоби стати ногою серед мурів Кремля, а деякі думають, немов би вони ходили по посвяченій землі, коли переходять навіть по Червоним Сквері.

Сталін дає сигнал на все, що діється в Росії. Він робить всі найважніші військові й політичні рішення, він вказує на всі важні партійні й урядові оповіщення. Публика строго держиться „сталінської лінії" у всіх своїх розмовах — хоч може не в думках — і уживає цитатів з його висловів, як остаточних доказів правильности погляду у всякім спорі. Неможливо є, щоби росіянин змягчив свій погляд хоч би в найменшім степени, коли це змягчення відсуває його хоч би незамітно з стежкиСталіна.

Фільософія слідкування за провідником є може найліпшою характеристичною подробицею у цілій цій бюрократичній будівлі. Кожний робить точно те, що йому кажуть, нічого більше і нічого менше. Ніколи нічого не рішають без того, щоби не звернутися з цим до когось старшого.

Коли цей режім колись упаде з причин інших, як погром у війні, то причиною може бути те, що він був занадто спритний, занадто безпощадний і занадто безсердний вробленню того, що вважає за конечне для досягнення своєї мети. Багато обсерваторів думають, що — лишаючи на боці добрі, чи лихі сторони самої системи — уряд міг зіндустріялізувати країну, приготовити її до війни, перебути війну і виграти все інше, що осягнув, так само добре без уживання усіх своїх скрайних кроків.

Під деякими зглядами 133 міліони совєтського народу, що є під владою Йосифа Сталіна, як і 60 міліонів під німецькою окупацією, є так само, відмінні від американців, як китайці... Вони вірять у все, що читають в часописах... Сирі яйця люблять більше від варених. Замісць розпускати цукор в чаю, вони беруть кавалки на язик, аби солодити ним чай, як буде плисти до горла. Свій щоденний часопис „Правда" вони уживають на все. Насамперед читають його, відтак витинають з нього маленькі кусники на сигаретки, дальше уживають його до завивання і остаточно беруть його до купальні, або кладуть між коци, щоби ним грітися. Подружа як установа, або для забезпечення не значить нічого для російської жінки. Пари живуть нераз літами без зареєстрування на пашпортах, а це всьо, з чого складається цемоніяльна подружа в Совєтськім Союзі.

Що думають росіяни про сталінізм.

Росіяни зовсім не є незадоволені сталінізмом. Підчас мого побуту в Росії я старався здобути стільки довіря в ріжних людей, щоби вони говорили до мене щиро про свій режім. Годі сказати, чи мені це вдалося, чи ні, одначе факт є, що я не стрітив нікого, хто би сказав, що соціялізм руйнує країну, що він є гірший від капіталізму, що старий лад був ліпший, що Сталіна треба судити, або заступити ким іншим. Навпаки більшість людей висловлювала немалий ентузіязм для пануючої системи. Деякі щиро признавали, що є ріжні недостатки і давали до зрозуміння, що під деякими зглядами уряд був надто строгий в поведінці з людьми та установами. Одначе ці відносини, як кажуть росіяни, були потрібні, аби піднести країну з слабого дитинного стану до сильного мужества.

Росіяни є надзвичайно дразливі і образливі, коли є мова про їх установи. Це нераз доходить до тої точки, що вони заперечують стверджені факти про їх режім, без уваги на те, чи хтось судить його, чи ні. Росіяни, приміром, впрето заперечують, що в їх країні нема свободи віри. Керована згори преса, кажуть вони, існує тільки тимчасово, поки не будуть зліквідовані домашні вороги. З того можна робити висновок, що росіяни дійсно люблять свободу та особисті права, як і американці, але не можуть себе привеволити, аби признавати факти, що показують навпаки.

Позате є безсумнівна тяжкість російської атмосфери. Кожний має безнастанне почування, що його слідять, що за ним ходять, що міліція може кожної хвилі зайти до його мешкання, що підслухують його телефон і т. п. Всі чужинці є переконані, що прилади для підслухування є вложені майже в кожній готелевій кімнаті та в інших місцях, де люди можуть сходитися. Один дипльомат, що відвідував мене по моїм прибутті до Москви в моїй кімнаті в готелі „Метрополь", був такий обережний, що ніколи не говорив інакше, як шепотом.

Росіяни не люблять помагати скаліченим людям на вулиці, бо знають, що як прийде поліція, то спитає, хто вони, і може запише це на їх пашпортах (а росіяни обовязані носити їх при собі безнастанно). Росіяни вважають, що для їх здоровля ліпше мати чисті пашпорти. З правила тільки росіяни на урядових становищах пристають з чужинцями. Про інших говорять, що їх можуть обвинувачувати, що вони агенти, як хтось буде їх забагато бачити в товаристві чужинців. — („Український Голос").

ВЕЛИКІ СНІГИ УТРУДНЮЮТЬ КАМПАНІЮ КОЛО ОРЕЛА

МОСКВА. — Кампанію червоної армії коло міста Орела утруднює надзвичайно глибокий сніг. Населення лопатами помагає боротися з ним. У Курську ворог знищив населення, лишивши тільки жменку мешканців. Більше його частину відправив до Німеччини. Всі великі будівлі й більшість менших знищені.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Наш Союзник Китай у Небезпеці

(Докінчення зо сторони 2-гої)

тягар війни, в обороні цілого китайського народу. Американське громадянство тимбільше співчуває з Чяй-Кай-шеком, що тільки у тій частині Китаю, де сягає безпосередньо влада Куомінтангу є дійсно демократичний лад і та партія дійсно бореться тільки за американські ідеали свободи та за правдиву незалежність китайського народу від всякого чужинецького панування над Китаєм та проти його економічної експльоатації чужинцями.

Китай переходить болюче серед міліонів жертв своє національне відродження, що зачалося перед 30 літами, коли то европейсько виховані поступові та демократичні елементи Китаю під проводом д-ра Сун-ят-Сена повалили старе реакційне цісарство та завели демократичну републику. Була це реформа серед тогочасної китайської консервативности незвичайно сміла та теж ризикована. Глядячи на ту 30-літню історію китайської републики слід признати, що ця країна старої, але скостенілої старосвітської цивілізації зробила шалений поступ вперед.

Затурканий пануванням мандаринів та двірської кліки нарід був неспосібний протиставитися чужинецьким зазіханням на незалежність Китаю. Китай став не тільки ринком збуту усіх індустріяльних країн світа, але що важніше ця китайській території мали чужі держави свої території, винняті з під влади китайської адміністрації. Несумлінні торговці, передовсім японські свідомо затровували китайський нарід наркотиками-опіюмом, щоб ослабити його волю та силу ставити опір чужинецькій територіяльній та господарській інвазії.

Китайські републиканці Сун-ят-Сена та його наслідники, з яких кращим представником являється китайський генералісимус Чян-Кай-шек та його рідкої спосібности дружина, поставили собі ціль звільнити китайський нарід від чужинецького використування, а сам нарід відродити. В тім напрямі Китай йде з дня на день до кращого, але шлях національного відродження оплачує він дуже дорого. Міліони китайців вигинуло вже у війнах, з голоду та зараз. Китай утратив вже нині Манджурію та на ділі дві скомунізовані провінції, які мабуть таки відпадуть до Росії; Тибет теж майже унезалежнився.

Перед китайськими борцями за національне відродження батьківщини стоїть ще люта боротьба на життя та смерть з Японією, а по розбиттю Японії ще очищення країни з комунізму та внутрішнього розбиття. Чи зможе це зробити Чян-Кай-шек та його талановита дружина? Вірмо, що так. Всеж таки велика пайка заслуги в тім буде по стороні Америки, яка зі щирого серця бажає китайському народови, нації з найстаршою культурою у світі, повного визволення та відродження. Та не тільки бажає, але теж всебічною допомогою старається помогти тому відродженню. Американські вірли нині нищать японського наїзника, віримо, що з кінцевим успіхом, з побідою того мирολюбивого народу, що паде жертвою імперіялістичного наїзника.

ЖДУТЬ НА „БОС".—Ці два американські вояки ждуть на бос у палестинськім місті Тель Авів зовсім так, гейби це було в Америці. Вони виїхали тіди на свята. Залізні поруча на те, аби підждаючі боса люди стояли лінією.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО ПОТРЕБУ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ В АМЕРИЦІ.

По кільканацять десятках літ нашого життя тут в Америці, до певної міри зорганізованого, починає дехто із нас відчувати, що „таки треба української національної бібліотеки в Америці".

Чому якраз тепер її так дуже потрібно, спитає дехто?

Якеж значіння має бібліотека для суспільности, такої культурної суспільности, яка каже, хоче боронити право на власну державу того народу, з якого вийшла. Бібліотека, писав один із наших літератів, це духовий скарб, якого не можна оцінити, а який має величезне значіння не тільки в области духа, але також в області порядкування фізичного і матеріяльного життя. Вже старинні народи говорили, що бібліотека це місце, де мертві живуть і навіки заніміли говорять. Тільки сядь в тиші її, розгорни перед собою книги і заговорять до тебе давно померші найбільші уми та найгорячійші серця твойого народу і всього людства. В бібліотеці можеш зложити візиту кому хочеш, тільки треба мати ту бібліотеку. І треба її шанувати, а тоді збережуться в ній неімовірні струї духової сили і вказівок на будуче.

Ось яку вартість має бібліотека, розуміється добра, національна бібліотека. Що ми ще до нині не маємо, бодай у великих американських центрах своїх національних бібліотек, з яких і не-українці моглиб користати, на це були ріжні причини, про які нераз говорилось. Та нині ситуація змінилась під тим оглядом на краще. Нині вже маємо завязок поважної української бібліотеки, а це при українськім Каледжі в Стемфорді. Вона і конечна там, бо там-же студіює наша молодь, яка мусить мати джерело, звідкіль моглаб черпати знання про свій власний нарід. Думку, подану в одним із недавніх чисел „Свободи", щоб перенести ту бібліотеку зі Стемфорду до Ню Йорку, бо Ню Йорк є метрополією, осередком найбільшої американської преси і т. п., не можна приняти як доцільну і користну. Перше: бібліотека в Стемфорді є там потрібна. Друге: при того рода переданню бібліотек звичайно пропадає багато, нераз дуже багато цінних книжок. — Коли нюйорські українці вважають що в Ню Йорку має бути солідна, повна і репрезентативна українсько - національна бібліотека, та як мають фахових людей, що знають бібліотечне діло, нехай самі розпічнуть акцію в тій справі по цілій Америці. Думаю, що будуть мати успіх.

Український загал нині свідоміший, як колись був. І не без грошей. Тому під цю пору певно поможе таку культурну станицю збудувати. Багато наших людей мають книжки, яких вони ніколи не читають, а держать більше для декорації своєї світлиці. Вони моглиб передати чи перепродати до такої бібліотеки. Також моглиб перенести збірку між собою на ту ціль. Знаю, що наші людоньки збирають на всякі „паради", весілля чи які там женихання, сотки долярів і то в одним місті. То на таку річ, як зорганізовання і створення української бібліотеки, певно не відмовлять помочі. Самі члени У. Н. Союзу можуть навіть цього доконати і зложити поважну суму.

Я певен, що громадяни з Шікаго певно допомоглиб Ню Йоркови доконати цього діла. Тому хто в такі діло вірить і має завзяття, потрібне, щоб цього доконати, хай щасливо починає, а ми будемо помагати.

М. Баран, Шікаго, Ілл.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФИЛАДЕЛЬФІЯ, ПА.

З організаційної кампанії У. Н. Союзу.

За минулий тиждень зайшли вже поважні зміни поміж місцевими відділами. Ті відділи, що з початком кампанії були перші, мусили уступити іншим. Тільки одинокий відділ 339 таки не уступає свого місця. В минулім тижні, коли почув, що відділ 105 став з ним нарівні, то його урядники підігнали свій відділ знову на кільканацять членів. І так він надалі позістає першим. Чи він буде міг і надалі зіставати першим, це вже покаже недовгий час, бо в минулім тижні дістав зновa сильного суперника, а це з боку 45 відділу, бо цей відділ став другим з ряду за минулий тиждень, відділ 268 третім, від. 105 четвертим. Відділи 83 і 375 стали нарівні, але урядники від. 83 чекають та приглядаються тим змаганням, бо заявили мені на своїх зборах, що вже в наступнім тижні беруться знова до роботи. Треба сподіватись великих змін, бо вже починають працю ті відділи, що спочатку були неактивні. Наприклад, відділ 45 зробив велику переміну. Дуже можливо, що він буде вже першим на другий тиждень, а відділ 239 також береться таки надобре до дальшої праці. Може дехто з шановних читачів буде думав, що ті відділи що були попередно на переді тепер перестали свою працю. Так воно не є, бо за минулий тиждень брали чинну участь у цій кампанії ось ті відділи: 45, 83, 239, 268, 324, 375. Кожний з них придбав значне число нових членів. Я зі своєї сторони заявляю, що кампанія поступає досить добре і я щановним союзовцям приобіцяв в минулім тижні подати важну новинку. І вже многі цікаві питали мене, як справа мається, скільки вже є нових членів? Подаю до відома, що шановні відділові урядники осягнули **те число членів, що дала филядельфійська округа**, коли то є був на перших зборах урядників у минулім році, в листопаді. Коли я тоді представив вислід приєднаних нових членів, то урядники казали, що мусять дорівняти і **подвоїти те число.** Отже вже осягнено те число і тепер урядники почали працювати на нову квоту, себто подвоювати. А коли так піде далі, то пару сот нових членів буде ще перед річним расідданням У. Н. Союзу, а тоді филядельфійська округа матиме чим повеличатись, а головно головні урядники з цеї округи, котрі в дійсности докладають усіх старань, щоби якнайкраще повести цю кампанію, бо не хотять бути урядниками тільки на папері.

А. Маланчук,
організатор У. Н. С.

БОСТОН, МАСС.

Великодний дар для наших вояків.

Ми всі горді з тих наших синів, братів чи знайомих, що є в армії Дядька Сема. Ми всі переконані, що вони гідно сповнять свої лицарські обовязки, та що ми вийдемо з цеї війни певними переможцями. Але нам, що остали в дома, треба теж і постійно памятати за наших дорогих, що є в армії, щоб їм додавати ще більше духа, та щоб вони раділи, що ми за них памятаємо, що за них дбаємо. Ось за те і намятають у нас „Дочки України", себто наші дівчата і ті, що недавно подружились, а які організація існує при укр. прав. парохії. На Різдво вони вислали кількадесять пакунків, між іншим і на Соломонські Острови, де наші хлопці так завзято й по геройськи боряться і перемагають. І дістали ми радісні листи з подяками і з запевненням, що вони там на фронті дуже тим тішились і ніколи тої радости не забудуть. Тому, що підприємство тепер такі, що більше клопоту ніж зиску, Дочки України звернулись до парохіяльного уряду, щоб їм дозволив збирати жертви при церкви від 30. січня до Лозової неділі, на що уряд з о. Каськовим як парохом згодились дуже радо, бо це іде на таку гарну ціль як великодний дарунок нашим воякам. Думаю, що таку новину кожний з нас тільки повитає, а Дочки України дістануть ізза цього ще більшу охоту до дальшої праці. А вони постійно працюють для А. Ч. Хреста. І покінчили ріжні курси, щоби бути готовими до ріжної воєнної праці, до якої тільки буде їх треба. Ось так треба нам усім в теперішній час працювати, щоб в першу чергу допомагати нашій державі й нашим воякам, щоб закінчити ту війну повною нашою перемогою.

Н. Давискиба.

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

38)

17. Культ героїв української визвольної боротьби як національний виховний чинник.

Стару культуру націй пізнаєш по культі померших. Культ предків у Китаю, країні одної з найстарших культур на світі, піднесений до релігійного культу. Окремою пошаною оточені у всіх цивілізованих народів світа могили героїв, що життя своє поклали за волю рідної землі. Культ героїв приняв характер міжнародної, що так скажемо, етики. Над Марною чи під Верденом у Франції, над Ізонцо чи Піявою в Італії найдете побіч себе не тільки могили власних героїв, але також могили противників, удержувані державним коштом у як найкращім порядку.

Не найшли опіки тільки **могили українських героїв** Західної України поляглих за волю української батьківщини зі сторони противника. Може й добре, що не найшли, бо ними занялося само українське громадянство та культ українських героїв визвольної боротьби піднесло до загально-національного обовязку та до потужного засобу патріотичного виховання українських мас. В тій справі теж не було партійних різниць, від соціялістів до скрайних націоналістів включно; культ українських героїв поляглих у визвольній боротьбі став загально-українською справою.

Тільки скупими фондами української нації, без якоїнебудь посторонної помочи само громадянство упорядкувало та вдержувало у взірцевім порядку могили українських героїв. Вказатиб тільки на величезне українське воєнне кладовище на Янівськім цвинтарі у Львові, де серед свого воєцтва спочив також на вічний спочинок Начальний Вожд Української Галицької Армії ґен. Тарнавський, або дещо менше на Личаковськім цвинтарі у Львові.

Не можуть вони щоправда рівнатися багатими памятниками з прекрасно улаштованими воєнними кладовищами на побоєвищах Франції з першої світової війни, але вони мають щось рідного, сердечного в собі, немов зматеріялізовану любов та вдяку поневоленого ще досі народу для своїх героїв. Кожна могила старшини чи стрільця гарно упорядкована, оточена тривалим бетоновим обрамуванням та з простим з бетону хрестом у формі воєнного хреста Української Галицької Армії. Сам чотирокутник кладовища відгороджений тревалою огорожою, це свого роду самостійне царство українських героїв визвольної боротьби.

А таких кладовищ чи відокремлених вояцьких могил сотки по усій Західній Україні; деякі з них як на приклад стрілецькі могили на Маківці в Карпатах або на Лисоні над Стрипою стали вже національними санктуаріями, що стягали у рокові дні десятки тисяч національних прочан-земляків, почитателів Стрілецького Чину, — Стрілецької Леґенди.

Гроші та працю давав сам селянський нарід Західної України, а вже святим та почесним обовязком молоді було берегти ті святі могили та удержувати їх у взірцевім порядку. Провід цеї високо культурної, але теж національно виховної праці вело Товариство Охорони Воєнних Могил у Львові основане 1927 року зі своїми 32 відділами по всім краю.

Одначе можна було бути певним, що й де такого відділу не було, самочинно повстане якийсь гурток, зокрема серед молоді, що займеться впорядкуванням та охороною дорогої могили в їх селі чи містечку. Молодь все подбала, щоб усипати високу могилу, а на ній засадити звичайно березовий хрест на взір тих козацьких могил, якими засіяна українська земля. Кожного року перед Зеленими Святами, що стали вже традиційно святами поминання героїв української визвольної боротьби, ті могили прибиралися у святочну шату квітів.

Польське громадянство та польську владу тривожив той культ мерців, які в такий дивний спосіб ділали на живих. Найрадше булиб вони зарівнали ті могили, щоб по роках й слід по них загинув, колиб не згляди на опінію світа та на однодушну поставу до тої справи всего західно-українського громадянства. Всеж таки бували брутальні випадки розкопування тих могил та їх безчещення, передовсім провінціональними „польськими дзялачами", що в той спосіб проявляли свій кресовий патріотизм. Бували випадки, що геройські кости перевозили десь у невідоме та ховали у збірних могилах для затертя слідів по них. Правно нагляд над всіми воєнними могилами без різниці мала польська військова адміністрація і без її згоди не можна було нікому щонебудь робити около тих воєнних памяток.

В останніх часах цивільна адміністрація розпочала політику не давати дозволів на будову тривалих камяних памятників та на сипання могил на гробах українських героїв визвольної війни. Самочинно збудовані памятники або усипані могили казала розкидати та розкопувати на кошт громад, де їх здвигнено. Це доводило до гострих конфліктів з українським громадянством. Нерідко за дня розкопана могила в ночи виростала до подвійної висоти так, що сама поліція не могла зійти з дива де взялася така скількість фір та людей, що за одну ніч виконала таку велику роботу безплатно.

Зелені Свята стали днями традиційних походів усього українського громадянства на могили героїв з церковними процесіями. Такі походи у більших осередках прибирали розміри величавих маніфестаційних походів, що тяглися нерідко миля а то й дві. У Львові, наприклад, спиняли вони на якийсь час комунікаційний рух на тих вулицях Львова, крізь які похід проходив. Звичайно похід мав поважний та вповні здисциплінований характер, діти й старші йшли в чвірках чи шістках. А на самім кладовищі не було могили названого чи незнаного героя, щоб не була прибрана у квіти.

В останних роках такі походи у Львові були заборонені, репресії застосували також до церковних походів на Зелені Свята на провінції. Без всякого дозволу останнім таким всенародним виявом пошани для героїв української визвольної боротьби, був похорон ґен. Тарнавського, що своїми розмірами та здисциплінованістю перевищив всі дотеперішні вияви культу героїв та ннаправду стревожив польсько - львівське кресове громадянство.

Пошану для борців за волю України розтягав український нарід не тільки на вмерлих, але й живих учасників визвольної боротьби себто на **інвалідів українськоі Галицької Армії**, що коротали своє життя може не так достатно заосмотрені як інваліди польської армії з державних фондів, але все таки оточені пошаною та опікою громадянства не тільки в краю, але також за океаном. Допомоговою акцією кермувало Українське Товариство Опіки над Інвалідами, засноване у Львові ще 1921 року. Закуплений з американських фондів Дім Українського Інваліда став не тільки пристановищем для інвалідських майстерень, але також Музеєю Воєнних Памяток.

Інваліди української визвольної боротьби стали вимирати але оставали по них вдови та сироти; їх долею та вихованням інвалідських сиріт стала займатися друга сестрична установа Товариство Допомоги Вдовам та Сиротам по Українських Жовнірах. Збірки на ті цілі відбувалися при всіх національних святах; у дні Зелених Свят збірки на ті цілі діставали правдивий монополь; тоді навіть уступити мусіла Рідна Школа зі своєю збірковою акцією.

18. Жіночий рух на Західній Україні та нові його ідеольоґічні шляхи.

У тисячлітнім минулого України становище української жінки серед свого громадянства підтримує три угли хати, а мущина четвертий — каже українська народня фільософія. Жінка тішилася повною рівноправністю вже на старій княжій Україні. І сліду у нас не було тої неволі, в якій жила тоді жінка на сході, не було у нас і тих обмежень у цілому громадському житті, що оточували жінку на заході. Відгомін такого окремого становища жінки видний не тільки у староукраїнськім праві (в Руській Правді), але також у цілій історії України, на якої сторінках записана ціла низка визначних українських жінок, а певно сотні їх незаписані, хоч були співакторами героїчної історії українського народу. Як найкраще свідоцтво українській жінці виставляють арабські та грецькі письменники ще у передхристіянські часи історії України. Не диво проте, що й в останніх двацять пяти літах української новочасної історії українська жінка зберегла свою добре записану традицію співактора минулого української нації. Побіч героїв визвольної збройної боротьби стрічаємо й героїні, побіч провідників українських повстанчих загонів стрічаємо також провідниці-отаманші, що вели мущин до бою з большевицьким окупантом. Побіч героїв Західної України, визвольної боротьби, побіч революціонерів Головинського, Данилишина, Біласа записані також Степанівна, Басарабова; побіч тюремників польських, московських чи других тюрем стрічаємо також тюремниці. Побіч робітників конструктивної щоденної праці на всіх ділянках українського національного життя стрічаємо також робітниці високо цінені та кваліфіковані, але передовсім стрічаємо той леґіон неназваних героїнь патріотичних матерей, що привели героїв українського визволення на світ, виховали їх в любови для народу та зі затисненими з болю серцем віддавали їх як жертви в офіру за волю України.

(Дальше буде).

НА ВПРАВАХ. — Андрес Хіменес, американець мексиканського походження, на вправах баґнетом на форті Бениґ, у Джорджії.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ШАРОН, ПА.

Ювилей 386 Відділу У. Н. С.

В дні 24. січня відсвятковано ювилей 386 відділу „Вільна Україна". Виконано постанову, а прихід віддано на Червоний Хрест. Спершу була відправа в церкві, де були присутні всі члени з родинами. Потім був спільний обід, приготований нашими членицями. Всі були в святочнім настрою, бо це перший раз наші члени спромоглись зійтися усі разом і спільно відсвяткувати ювилей відділу.

Предсідник попросив усіх за столи і пояснив ціль і значіння такого зібрання. Відтак почалась забава. Хоч ми тут не відчуваємо жадного гнету, то воєнне положення відбилось на повазі усіх присутних, особливо на обличчях матерей, котрих сини служать в американській армії. Їх думки і материнські серця порозкидувані по цілім світі.

Предсідник подякував членам, що розуміють клич „Один за всіх, а всі за одного". Секретар відділу виголосив бадьоре слово до матерей, представляючи ту радість, як вернуть сини з війни і знову будуть спільно з нами працювати, бо вони є нашою будучністю. Наші діти, казав він, мають взяти провід і працювати щиро для нашого Батька Союзу і цілого нашого народу.

Відтак радяджено збірку. Жертви зложили члени в долярах: Кучмак Антін $6; Подрольський Френк $2; п. Ворона $2; Гладьо Васько $1.50, Лисогір Іван $2, Кучмак Дан. $3, пані Ворона $2, Кучмак Петро $1, Гладьо Марія $2, Тимочко Микола $3, Кучмак Стефанія $1, Лисогір Анна $1, Кушей Марія $2, Попов Александер $3, Кучмак Кейда $1. — Усього зібрано $32.50. — Чистий дохід віддано на Червоний Хрест.

Предсідник подякував членам за жертви, а члени ще довго забавлялись. Цей день лишиться надовго в памяти і серцях наших членів.

Олександер Попов.

ШІКАГО, ІЛЛ.

На Дім Відділів У. Н. Союзу.

На повищу ціль призначено з каси Братства св. Стефана, від. 221 У. Н. Союзу, $10, а коляду від членів цього відділу і на ту саму ціль зібрано від таких членів: Тарас Шпікула $5, Михайло Беряк $5, Кирило Падяк $5, Степан Куропась $3; по $2 зложили: Микола Іванишин, Филип Васильовський, Михайло Баран, Михайло Канюк, Грогорій Матвіїв, Йосиф Кочан, Роман Смук, Яків Ґерус; по $1: Антін Марцінкосвький, Петро Костерка, Андрій Гасюк, Ізидор Левтюх, Василь Горінь, Микола Васильовський, Дмитро Стравняк, Іван Будин, Петро Лучків, Йосиф Оліїницький, Михайло Гутьман, Михайло Дідух, Семен Тіцький, Ілия Савка, Дмитро Сень, Петро Іванків, Іван Роїк, Микола Мотлюк, Дмитро Максимюк, Петро Бас, М. Булка, п. Бунько, Семен Пилипяк, Іван Карпа, Іван Шайда, Степан Тимець, Михайло Токаревич, Тимко Кривовяз. — Разом з каси Братства і від членів $72.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 12. лютого 1943. р. помер **МИХАЙЛО ГРИМАРЧУК,** довголітний член Тов. Вільних Козаків, відділ 316 У. Н. Союзу в Рочестер, Н. Й.

Покійний походив зі села Настащин, повіт Рогатин. До У. Н. Союзу вступив 1922. р. Був діяльним членом і кількома наворотами відділовим скарбником.

Полишив у смутку жену Марію, дочку Катерину і одну внучку.

Похорон відбувся 15. лютого в церкві св. Йосафата. Поховано Покійного на Holy Sepulchre Cemetary. — В. Й. П.!

В. Іванців, секр.

ЧУТКИ ПРО КОНЦЕНТРАЦІЮ НІМЦІВ В ЕСПАНІЇ.

ЛОНДОН. — Бюро Ройтера доносить зо Швайцарії, що почерез гори Пиринеї їдуть до Еспанії поїзди, повні німецьких вояків. Потверджують цю вістку теж розвідчі лети над европейським континентом.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ,

ТАРЗАН, ч. 722. Життя або смерть.

Тарзан вирізав з антильопи щелепу, потім роздер її.

Потім натираючи її до піску, наострив її зуби. При помочі грубого ножа він вирізав держально до списи.

Потім він приправив щелепу до державна і привязав люзьно сухожиллям.

„Чому вістря осаджене так люзьно?" питалася Ґрені. „Воно відпаде". Побачиш, чому", відповів Тарзан.